

# Türk Dili Dergisinde Türkçenin Kaynak Eserleri Hakkında Yayımlanmış Yazılar Üzerine

YRD. DOÇ. DR. GALİP GÜNER

**T**ürk Dili dergisi, Türk Dil Kurumunun aylık yayın organıdır. 1951 Ekim’inde ilk sayısı ile okuyucularına merhaba diyen ve elli dokuz yıldır düzenli olarak çıkan dergi, bu yönüyle Türkiye’nin en soluklu ve önemli yayın organlarından biridir. Dergide, Türk Dil Kurumunun kuruluş ilkelerine uygun olarak Türkçenin ve Türk dünyasının dil, edebiyat, kültür ve sanat meselelerini gündeme taşıyan, irdeleyen ve tanıtan güncel ve ilmi yazılar yayımlanmaktadır.

Türkçenin kaynak eserleri hakkında *Türk Dili* dergisinde yayımlanmış olan makalelerle ilgili genel bilgilere ve değerlendirmelere bu çalışmada yer verilecek, yazılar hakkında ayrıntıya giren incelemeler yapılmayacaktır. Ayrıca makaleler, Türkçenin tarihî seyri çerçevesinde tanıtılacaktır. Bu yapılırken ilgili döneme ait yazılar yeri geldikçe esere veya konularına göre gruplandırılacaktır. Ağırlıklı olarak makale sayılarına ve yazarlarına atıf yapılmaya çalışılacaktır. Ancak zaman zaman çalışma ağırlıklı atıflar da olacaktır.

*Türk Dili* dergisinde Göktürk harfli yazıtlarla ve Uygur Dönemi metinleriyle ilgili on beş çalışmanın yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalar: Talat Tekin’in “Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I-II” (Tekin 1957-I, II) ve “İslâm Öncesi Türk Şiiri” (Tekin 1986-I) adlı makaleleri ki Eski Türkçenin edebî yönünü ve işlenmiş yapısını ortaya koymaları bakımından son derece önemlidirler. Ahmet Bican Ercilasun’un “Orhun Âbidelerinin Araştırılması ve Muh-tevası” (Ercilasun1985) ve Cengiz Alyılmaz’ın “Orhun Yazıtlarının Çözülmesinden Sonra Türkolojinin Gelişimi” (Alyılmaz 2001) başlıklı yazılar, Ayda Ertüm Konukoğlu’nun (Konukoğlu 1994) okunuşunun yüzüncü yılı dolayısıyla Göktürk abideleri hakkında yapılan toplantıyı ele aldıkları tanıtması, Erhan Aydın’ın yazıtlardaki eş ve yakın anlamlı sözcükleri tespit edip değerlendirdiği “Orhun Yazıtlarında Hendiadyoinler” (Aydın 1997), 2002 yılında yazıtlar bölgesinde yaptığı araştırmaların sonuçlarını ortaya koyduğu “Orhon Bölgesindeki Kazı Çalışmaları Hakkında Düşünceler” (Aydın 2003) ve Sartkoja Karcavbay’ın *Orhon Muraları* (Aydın 2005) adlı kitabına yazdığı değer-

lendirme yazısı ile Pentti Aalto'dan çevirdiği "Orhun Yazıtlarındaki At İsimleri" (Aydın 2000) konulu makaleleri, Erkin Ekrem'in Kül Tigin ve Bilge Kağan Anıtları ile bu anıtlarda geçen tarihî olayların izlerini Çinçe kaynaklarda sürdürdüğü "Kültigin ve Bilge Kağan Anıtı Hakkındaki Çinçe Kaynaklar" (Ekrem 1996) başlıklı çalışması ile Serkan Şen tarafından kaleme alınmış olan Költigin ve Bilge Kağan Yazıtlarında geçen *bükli* sözcüğünün etimolojik incelenmesinin yapıldığı yazısıdır (Şen 2001). Bunlara ek olarak Abdülkadir İnan tarafından Malov'un kaleme aldığı ve Yenisey Yazıtları'nı konu edinen *Eniseyskaya pismennost türkov* adlı çalışmanın değerlendirildiği "Türklerin Yenisey Yazıtları" (İnan 1953), Saadet Çağatay'ın Uygurca *İnsadi Sûtra* metninin Semih Tezcan tarafından yapılan yayımını incelediği "Eski Uygurca Üzerine Yeni Bir Bilimsel Yayın" (Çağatay 1975) ve Vedat Köken'in J. Russell Hamilton'dan Türkiye Türkçesine çevirdiği Uygurca *İyi ve Kötü Kalpli Prens Öyküsü* hakkında Mustafa Argunşah'ın yazdığı tanıtma yazıları da mevcuttur (Argunşah 1998).

*Türk Dili* dergisinde Karahanlı dönemi yazı dilinin kaynakları üzerine yayımlanmış çalışmalara bakıldığında *Divanü Lugati't-Türk*'ün önemli bir yer tuttuğu dikkatlerden kaçmamaktadır. Dergi tarihi boyunca Kâşgarlı Mahmud ve *Divanü Lugati't-Türk* için bir özel sayının bir de özel bölümün yayımlandığı düşünülürse bu durum daha iyi anlaşılmaktadır.

1026

Karahanlı Türkçesi metinleriyle ilgili olarak dergide çıkmış elli altı yazı mevcuttur. Bunların otuz altı tanesi konu bakımından doğrudan *Divan* ile ilgilidir. Bu yazılara göz atıldığında, *Divanü Lugati't-Türk*'ün yapısında mevcut olan içerik zenginliğine bağlı olarak, son derece çeşitlilik arz ettikleri görülür. Bu bağlamda yazıları doğrudan eseri tanıtan yazılar, kültürel içerikli yazılar ve gramerle ilgili yazılar olarak üç ana başlıkta değerlendirilebiliriz.

Eserin tanıtıldığı yazılarda çoklukla *Divan*'ın bulunuşu, adı, yazılış tarihi, niçin ve nasıl yazıldığı, eserin benzer yapıtlarla karşılaştırılması ve Türk kültürü için son derece önemli verileri bünyesinde barındırdığı muhteviyatı ele alınmaktadır. Bu konuların yanı sıra *Divan*'ın yayınlarıyla ilgili tanıtma ve değerlendirme yazıları da mevcuttur. Anılan konulara değinen araştırmacılar olarak Kilisli Rifat Bilge (Bilge 1987), Şükrü Kurgan (Kurgan 1972), Tahir Nejat Gencan (Gencan 1972), A. von Gabain (Gabain 1952), Hasan Eren (Eren 1972), James M. Kelly (Kelly 1972), Hikmet İlaydın (İlaydın 1972), Samim Kocagöz (Kocagöz 1972), Saim Sakaoğlu (Sakaoğlu 2008), Şükrü Halûk Akalın (Akalın 2008), Melek Gençboyacı (Gençboyacı 2008), Hülya Savran (Savran 2008), Mustafa S. Kaçalın (Kaçalın 2008), Nevzat Gözaydın (Gözaydın 2008) ve Ejder Çe-

lik'ten (Çelik 2008) söz edilebilir.

Kültürel içerikli yazılar aslında eserin özünde mevcut olan değerlerin ortaya çıkarıldığı yazılardır. Bu yazılarda *Divan*'da işlenen Türklük bilincinden Türklerde askerliğe, *Alp Er Tunga Destanı*'ndan Kâşgarlı'nın kişiliğine, Karahanlı dönemi şiirinin *Divan*'daki yansımalarından eserdeki meyve sebze adlarına ve Türklerin bunlardan yararlanma biçimlerine, atasözlerinden manzum parçaların edebî sınıflandırmasına kadar pek çok konu ele alınmıştır. Bu konular üzerinde Agop Dilaçar (Dilaçar 1972), G. G. Musabaev (Musabaev 1972), Orhan Şaik Gökyay (Gökyay 1972), Atilla Özkırmımlı (Özkırmımlı 1972), İbrahim Olgun (Olgun 1972), Canan İleri (İleri 2007), Talat Tekin (Tekin 1986-II), Mehmet Ölmez (Ölmez 2008), Hamidulla Boltabayev (Boltabayev 2008) gibi araştırmacıların yazılar yazdıkları tespit edilmiştir.

*Divanü Lügati't-Türk*, Türk kültürü hakkında sahip olduğu kıymetli verilerin yanı sıra elbette ki asıl değerini Türkçenin kurallarıyla ilgili olarak ihtiva ettiği bilgelere borçludur. Bu bağlamda eserin gramer tarafıyla ilgili olarak kaleme alınan yazılara kısaca değinmekte fayda olduğunu düşünüyoruz. Evvela, Tahir Nejat Gencan tarafından kaleme alınmış iki makaleye değineceğiz. Bunlardan ilki "Kâşgarlı Mahmut'un Öz Türkçeciliği" adını taşıyor ve önce Kâşgarlı'nın Türk dilleri üzerine ortaya koyduğu görüşleri veriyor. Ardından Türkçenin başka dillerle ölçümlenmesi konusu irdeleniyor ve başka dillerden Türkçeye geçmiş olduğu sanılan sözcükler üzerine Kâşgarlı'nın düşüncelerine ve Türkçeci tutumuna değiniliyor (Gencan 1972-II). Gencan'ın ikinci makalesi "Divanü Lügati't-Türk'te Dil Kuralları"dır. Gencan, bu çalışmada amacının öğretimde, anlayışta, dil olaylarını görüş, kavrayış ve anlayışta Kâşgarlı'nın erdiği düzeyi göstermek olduğunu bildirir ve ardından eserdeki dil kurallarını ayrıntılı olarak ortaya koyar (Gencan 1972-III).

#### DIVANÜ LÜGAT-İT-TÜRK'TE DİL KURALLARI

TAHIR NEJAT GENCAN

Amacım, öğretimde, anlayışta, dil olaylarını görüş, kavrayış ve anlayışta Kâşgarlı'nın erdiği düzeyi göstermektir.

Bütün kanıtları ondan alacağım; yaratıcıyı yaptırım içinde bulup göstermeye çalışacağım. Bence en doğru yol budur.

*Divanü Lügati't-Türk*'ün kendi türünden olan yerli ve yabancı sözlüklerden ayrılan yönleri var:

a) Bir dili başka bir soydan olanlara öğretmek;

b) Ulusunu bütün varlıklarıyla, yücelikleriyle tanıtmak.

Bugün hemen her ileri ulus, dilini, uygarlığını başkalarına öğretme yoluna tutmuştur. Bu amaçla yöntemler, betikler, araçlar, öğretim kuralları birbirini izliyor. XX. yüzyılın geliştirmeye uğraştığı bu çığırı goo yıl önce bir Türk büyüğünün düşünmesi; bize yalnız gönül dolusu övünçler kazandırmakla kalmamalıdır. Onun düşüncesini kavramak, açtığı yolu bulmak, o temel üzerinde yücelmeyi başarmak gerek.

"*Divan*, Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır" diyoruz. Yalnız sözcük bellekle, belletmekle bir sonuca varılmayacağı kavranan Kâşgarlı, her konuyu, her türetim ve çekimi Arapça ile ölçümlererek, karşılaştırarak anlatma yoluna tutmuştur. Arapçayı bütün incelikleriyle bildiği anlaşılan Kâşgarlı, bu tutumunda pek ustadır.

Kâşgarlı'nın sık sık Arap dil kurallarından söz ettiğini, Arapçanın etkisi altında oluşuna verener olmuştur. Bu yargılar, ya yüzyeiden bir bakışın gelişigüzel söylediği sözdür ya da öğretim işiyle uğraşmaktan doğmuştur. Bu konuda sözü Kâşgarlı'ya bırakalım:

İmdi... Mehmet oğlu Hüseyin, Hüseyin oğlu Mahmut der ki: "Tanrı'mı, devlet güneşini Türk burlarından doğdurmuş olduğunu ve bunların mülkleri üzerinde göklerin bütün teğrelerini döndürmüş bulunduğuna gözetim. Tanrı onlara Türk adını verdi ve onları yer yüzüne ilbay kıldı. Zamanınun bakanlarını enlemlen çıkardı. Dünya milletlerinin ilare yularını onları ellerine verdi. Onları berkesi üstün eyledi. Kendilerini hak üzere kuvvelendirdi. Onlarla birleşe çalışın, onlardan yana olanı aziz kıldı ve Türkler yüzünden onları her dillelerine erşirdi; bu zimmeti kullerin - ayak takımın - şerzinden kovdu. Okları dokunmaktan korunabilmek için, aklı olana düşün sey, bu adamları tuttuğu yolu tutmak oldu. Dardını dialetçilemek ve Türklerin gönülünü almak için onları dilleriyle konuşmaktan başka yol yoktur... (R. Atalay çeviri, 3-4)

Yabancıları dil öğretenler, öğrettiği dille öğrenenlerin dilleri arasındaki benzerlikleri, karşıtlıkları, ayrılıkları açık göstermekle kolaylıklar elde ederler. Öğrenen, böylece konunun içyüzünü kavrar; çok şey kazanır.

Kâşgarlı'nın bu yolu bulmak için çok emek harcadığı anlaşılıyor: *Divan*'ın iki yıl içinde üç kez düzenleyip yazdıktan sonra, sonucu beğen-

Dergide, *Divan'* dan hareketle Oğuz Türkçesinin gelişimini ve eserdeki Oğuzca unsurları irdeleyen iki önemli çalışma vardır. Bunlar Zeynep Korkmaz tarafından kaleme alınmış olan “Kâşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi” (Korkmaz 1972) ve “Divanu Lûgat’it-Türk’ün Yazılışının 925. Yıl Dönümü Dolayısıyla: Oğuz Türkçesinin Tarihî Gelişme Süreçleri ve Divanu Lûgat-it Türk” (Korkmaz 1999) adını taşıyan makalelerdir. Zeynep Korkmaz’ın eser hakkındaki bir diğer yazısı ise Kâşgarlı Mahmud’un eserinde işlediği bilinçli bir ana dili sevgisini ele almaktadır (Korkmaz 2008).

*Türk Dili’* nde bu çalışmaların yanı sıra Ahmet Bican Ercilasun’un *Divan’* da -sa-, -se- ekini farklı bir bakış açısıyla değerlendirdiği önemli çalışması (Ercilasun 1995), Serkan Şen’in eserdeki anlam iyileşmesi ve kötüleşmesine ait örnekleri tespit ettiği makalesi (Şen 2001-II), Abdülkadir İnan’ın “Divanü Lûgat-it-Türk’te Datif Hali” adlı incelemesi (İnan 1953-II), Gülsev Sev tarafından kitaptaki ikilemelerin tasnif edildiği yazı (Sev 2004), Osman Kabataş’ın “Divanü Lûgati’t-Türk’ten Türkiye Türkçesine” başlıklı ayrıntılı değerlendirmesi (Kabataş 2002) ve Saadet Çağatay’ın *Divan’* da geçen *bukuk* kelimesinin çağdaş Türk lehçelerinde ve Anadolu ağızlarındaki kullanımlarını ortaya koyduğu araştırması (Çağatay 1972) da gramerle ilgili makaleler olarak yayımlanmışlardır.

1028

Bütün bu çalışmalara ek olarak Türk Dil Kurumu Kâşgarlı Mahmud’a ne kadar önem verdiğini 2008 yılında bir kez daha göstermiş ve onun doğumunun 1000. yılında Pekin’de uluslararası bir bilgi şöleni düzenlemiştir. Bu bilgi şöleni hakkında da *Türk Dili* dergisinde Osman Fikri Sertkaya tarafından uzun ve ayrıntılı bir tanıtma yazısı yayımlanmıştır (Sertkaya 2008).

Karahanlı Türkçesi elbette sadece *Divanü Lûgati’t-Türk’* ten ibaret değildir. Bunun yanı sıra *Kutadgu Bilig*, *Atebetü’-Hakâyık*, Ahmet Yesevi’nin hikmetleri ve Kur’an çevirileriyle ilgili yazılar da mevcuttur. Dergide *Kutadgu Bilig’* i konu edinen yedi yazı yayımlanmıştır. Bunlardan Hikmet Dizdaroğlu (Dizdaroğlu 1972), Agâh Sırrı Levend (Levend 1969) ve Agop Dilâçar (Dilâçar 1969) tarafından yayımlanan üç yazı eseri, içeriğini ve Yusuf Has Hacib’i tanıtmaktadır. Kalan dört yazıdan Zafer Önler (Önler 1993), Hatice Şahin (Şahin 1997) ve Alimcan İneyet’e (İneyet 1994) ait olanları inceleme, Tuncer Gülensoy tarafından yayımlananı ise bir *Kutadgu Bilig* bibliyografyasıdır (Gülensoy 2000). *Atebetü’l Hakâyık’* la ilgili sadece bir yazı mevcut olup o da Abdülkadir İnan’ın Arat neşrine yazdığı tenkit yazısıdır (İnan 1952).

Ahmet Yesevi’nin hikmetleri dergide dokuz yazıda irdelenmiştir. Bunlar-

dan İsmail Ünver (Ünver 1993), Hayrani Altıntaş (Altıntaş 1993), Abdurrahman Güzel (Güzel 1993), Feyzi Halıcı (Halıcı 1993), Hasibe Mazıoğlu (Mazıoğlu 1993), A. Yaşar Ocak (Ocak 1993), Kemal Eraslan (Eraslan 1994) ve Reşat Genç (Genç 1993) tarafından yazılmış olan sekiz çalışma hikmetleri içerik boyutuyla irdelemektedir. Cem Dilçin tarafından hazırlanmış olan bir çalışmada ise hikmetlerdeki sıralı cümleler ortaya konulmuştur (Dilçin 1993). Bu çalışmalara Abdülkadir İnan tarafından yayımlanan ve özel anlamda Karahanlı Türkçesiyle yapılmış *Kur'an* çevirilerine değinmese de içeriğinde haklarında değerlendirmelerin yazıldığı üç makale de dâhil edilebilir. Bunlar "Eski Türkçe Üç Kuran Tercümesi" (İnan 1952-II), "Eski Kuran Tercümelerinin Dili Meselesi" (İnan 1952-III) ve "Eski Kuran Tercümelerinin Dili Meselesi II" (İnan 1952-IV) başlıklı incelemelerdir.

Türkçenin Harezmi ve Kıpçak sahasında yazılmış kaynak eserleriyle ilgili olarak *Türk Dili* dergisinde altı çalışma tespit edilmiştir. Bunlardan dördü Harezmi, ikisi ise Kıpçak sahasıyla ilgilidir. Harezmi Türkçesiyle ilgili çalışmalardan ikisi Naile Hacıyeva tarafından kaleme alınmış olup Rabguzî'nin *Kıyasü'l-Enbiya* adlı eseriyle ilgilidirler. Bu makalelerden birinde *Kıyasü'l-Enbiya*'nın Bakü nüshasından (Hacıyeva 1994) diğerinde ise eserdeki semantik arkaizmlerden bahsedilmektedir (Hacıyeva 1997). Bu dönemle ilgili olarak yayımlanmış bir diğer çalışma Recep Toparlı'nındır ve Sultan İbrahim'in ölümü üzerine Harezmi Hafız'ın yazmış olduğu mersiyeyi konu edinmektedir (Toparlı 1998). Harezmi Türkçesinin kaynakları hakkındaki son çalışma ise Esra Karabacak tarafından kaleme alınmış bir tanıtma/değerlendirme yazısıdır. Bu yazıda Gülten Sağol'un hazırladığı Harezmi Türkçesiyle yazılmış satır arası *Kur'an* çevirisi ele alınmaktadır (Karabacak 1994).

Kıpçak Dönemi dil yadigârlarıyla alakalı iki çalışmadan ilki Hasan Eren'e ait olup Ananiasz Zajaczkowski'nin Kıpçakça sözlükler alanındaki çalışmalarını ortaya koymaktadır (Eren 2000). Diğer yazı ise yine bir tanıtma yazısı olup Özlem Akant imzasını taşımaktadır. Tanıtılan eser ise Melek Özyetgin'in kaleme aldığı *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi* adlı kitabıdır (Akant 1997).

Çağatay Türkçesi denildiğinde hiç şüphesiz aklımıza hemen Ali Şir Nevaî gelir. Zira dönem hakkında kafa yormuş herkes bilir ki Çağatay Türkçesini klasik bir yapıya kavuşturan temel şahsiyet Nevaî'dir. Bu mühim durum, *Türk Dili* dergisinde Çağatay Türkçesi hakkında yayımlanmış olan çalışmalarda da kendisini göstermiş ve yazıların merkezine Ali Şir Nevaî gelip oturmuştur. Ya-

zıları incelediğimizde Nevaî'nin belli eserleri üzerindeki özel değerlendirmelerden ziyade onun eserlerinden hareketle belli konulardaki, bilhassa dil hakkındaki, görüşlerinin alındığı dikkati çekmektedir. Bu bağlamda dergide Nevaî'nin hayatı ve eserleri hakkında Agâh Sırrı Levend (Levend 1966) ve Belgin Tezcan Aksu (Tezcan Aksu 2006) tarafından iki yazı yayımlanmıştır. Bunlara ek olarak Nevaî'deki Türklük bilincini ve dil sevgisini irdeleyen beş yazı vardır. Sırasıyla Hikmet Dizdaroğlu (Dizdaroğlu 1966), Agop Dilâçar (Dilâçar 1966), Faruk Kadri Timurtaş (Timurtaş 1966), Fahrettin Kırzıoğlu (Kırzıoğlu 1966) ve İristay Kuçkartayev (Kuçkartayev 1995) tarafından kaleme alınmışlardır. Ayrıca Enver Aycan iki yazısında Nevaî'nin *Ferhad ü Şirin* mesnevisini içerik bakımından değerlendirmiştir (Aycan 1953-I ve 1953-II). Ahmet Caferoğlu onun Türkçe hamsesini (Caferoğlu 1966), Hatice Tören ise *Sedd-i İskenderi* adlı eserindeki tabiat tasvirlerini (Tören 1996) ele alan birer makale yayımlanmışlardır. Dergide, Çağatay Türkçesinin kaynakları hakkında Nevaî'nin eserleri dışında iki yazı daha mevcuttur. O da Kemal Eraslan'ın yayıma hazırladığı *Mevlâna Sekkâki Divanı*'na Ülkü Çelik Şavk tarafından yazılan tanıtma yazısı (Şavk 2001) ve Kemal Eraslan'ın Çağatay şiirini bütün yönleriyle değerlendirdiği çalışmasıdır (Eraslan 1986).

1030

Türkçenin Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış tarihî kaynakları hakkında *Türk Dili* dergisinde yayımlanmış yetmiş dokuz çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu yazılara göz attığımızda onları *Dede Korkut Oğuznâmeleri*,

Yunus Emre ve şiirleri ile diğer eserleri konu edinenler olarak üç başlık altında değerlendirmenin daha doğru olacağı yönünde bir kanaate ulaştık.

Dergide, *Dede Korkut*'u konu edinen makale sayısı otuz dokuzdur. Biz, bu yazıları eserle, eserin içeriği ve eserde işlenen kültürel değerlerle, eserin edebî yönüyle ve eserin diliyle ilgili olanlar biçiminde sınıflandıracamız.

### 1. Eserle ilgili olanlar: *Dede*

*Korkut* kitabının nüshaları, muhteviyatı, yazıldığı dönem ve kimin tarafından kaleme alındığı ve eserin ülkemizde ve yurt dışında yapılan neşirlerinin de-

#### KİTÂB-I DEDE KORKUT'UN YENİ YAZMASI

HASAN EREN

Ettore Rossi, 11 "Kitâb-i Dede Korkut". Racconti epico-cavallereschi dei Turchi Oğuz. Tradotti e annotati con "facsimile" del ms. Vat. Turco 102. Studi e Testi 159. Città del Vaticano, MCMLII, 364 s.

Epique Türk edebiyatının en mühim mahsulü sayılan ve eski Türk âdet ve inanışlarından birçok hakikeleri kucaklıyan *Kitâb-ı Dede Korkut*'un şimdiye kadar yalnız bir yazması biliniyordu. Bu yazma, bilindiği gibi, 1332 de (1916) İstanbul'da Kılışlı Muallim Rifat tarafından bastırılmıştı (*Kitâb-ı Dede Korkut*, İstanbul, 1332). Dresden'de bulunan bir yazmaya dayanan bu basma üzerinde şimdiye kadar birçok araştırmalar yapılmıştır. 1938 de *Kitâb-ı Dede Korkut*'un transkripsiyonunu yapan Orhan Şaik Gökyay (*Dede Korkut*, İstanbul, 1938), ona ilâve ettiği uzun bir başlangıçta bu hususta yapılan araştırmaları göstermiştir. *Kitâb-ı Dede Korkut* üzerinde çalışanlar arasında W. Barthold, Fuad Köprülü, A. N. Samoylovic, Abdülkadir İnan... gibi bilginler vardır. Bu bilginlere borçlu olduğumuz derin araştırmalar sayesinde, bu eski eser hakkındaki bilgilerimiz çok artmıştır. Ancak, gerek dil, gerek tarih bakımından, bu araştırmaların henüz çok az olduğunu söylemekten çekinmiyelim. Bu çok

ğerlendirildiği yazı sayısı sekizdir. Bunlardan ikisi Cahit Öztelli (Öztelli 1958 ve 1974), diğerleri ise Orhan Şaik Gökyay (Gökyay 1968), Muharrem Ergin (Ergin 1954), Hasan Eren (Eren 1952), Ahmet Bican Ercilasun (Ercilasun 2000), Tahir Alangu (Alangu 1953) ve Enver Naci Gökşen tarafından kaleme alınmışlardır (Gökşen 1963).

**2. Eserin içeriği ve eserde işlenen kültürel değerlerle ilgili olanlar:** Bu konuda toplam on bir yazı mevcuttur. Bunlardan Aydın Oy tarafından yayımlanmış olan ve bir seri niteliği taşıyan yedi yazı önemlidir. Bu çalışmalarda *Dede Korkut*'ta kahramanların doğumları, ad almaları, evlenmeleri, aile ve toplumsal hayatları ve hikâyelerde işlenen yas ve ölüm törenleri ayrıntılı olarak değerlendirilmişlerdir (Oy 1959 I-II, 1960 I-II-III-IV-V). Dergide bu konu hakkında, Fahrettin Kırzioğlu (Kırzioğlu 1963), Sadık Tural (Tural 1998), Zeynep Korkmaz (Korkmaz 2006) ve Kadriye Türkan (Türkan 2004) tarafından hazırlanan diğer yazılarda ise *Dede Korkut*'a göre XVI. yüzyıl Hıristiyanları, *Dede Korkut*'ta İslami unsurlar, aile, insan ve doğa ile eserden hareketle edebî metinlerde *nikap* gibi meselelere değinilmiştir.

**3. Eserin edebî yönüyle ilgili olanlar:** Aydın Oy (iki makale) (Oy 1956 ve 1957), Suad Y. Baydur (Baydur 1951), Fahrettin Kırzioğlu (Kırzioğlu 1963-II), Tahir Alangu (Alangu 1954), Osman Fikri Sertkaya (Sertkaya 1985), Sadık Tural (Tural 2000), Mesut Şen (Şen 2003) ve Fatih Arslan (Arslan 2007) tarafından kaleme alınmış dokuz yazı bulunmaktadır. Bu yazılarda *Dede Korkut*'ta geçen atasözleri, vezin, *Dede Korkut*'un Arsaklılar Devleti Oğuzları'nın destanları olduğu, *Dede Korkut* kelimelerinin edebî ve sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, Tepegöz hikâyesiyle Polyphemos efsanesi arasındaki anlayış farkı, Evripides'in Alkestis'i ile Deli Dumrul'un karakter bakımından edebî bir karşılaştırması ve bireyselleşme sürecinde Boğaç Han hikâyesinin tahlili konuları işlenmektedir.

**4. Eserin diliyle ilgili olanlar:** Eserin diliyle ilgili dergide on bir yazı vardır. Bu yazılarda eserin cümle yapısından, bazı hikâyelerin dilbilimsel değerlendirmelerine, ikilemelerden, eserdeki sıfatlara ve sıfat takımlarına ve bazı kelimelerin okunuşlarıyla ilgili eleştirilere kadar pek çok gramer konusuna temas edilmiştir. Makaleler, İlhan Başgöz (Başgöz 1960), Orhan Şaik Gökyay (Gökyay 1963), İbrahim Zeki Burdurlu (Burdurlu 1966 ve 1968), Talât Tekin (Tekin 1984), Kerime Üstünova (Üstünova 1998 I-II), İsmet Cemiloğlu (Cemiloğlu 1998), Ahat Üstüner (Üstüner 1999), Nesrin Kaya (Kaya 2002) ve Ramazan Durmaz (Durmaz 2007) tarafından yayımlanmışlardır.

*Türk Dili* dergisinde Yunus Emre ve şiirleriyle doğrudan ilgili yazı sayısı yirmi üçtür. Bunlardan on bir tanesi Yunus Emre'nin şiirlerinden hareketle Yunus Emre'nin hayatını, Türk edebiyatındaki, kültüründeki, psikolojisindeki yansımalarını ve Yunus takipçilerini konu edinmektedirler. Bu yazılar Cahit Öztelli (Öztelli 1965 I-II), Abdülbaki Gölpınarlı (Gölpınarlı 1968), Ceyhun Atıf Kansı (Kansı 1971), İnci Enginün (Enginün 1991), Hasibe Mazıoğlu (Mazıoğlu 1991), Recep Bilginer (Bilginer 1991); Saim Sakaoğlu (Sakaoğlu 1991), Abdurrahman Güzel (Güzel 1991), Nail Tan (Tan 1991) ve Mustafa Tatçı (Tatçı 1991) tarafından kaleme alınmışlardır. Bunlara ek olarak Yaşar Yılmaz'ın yayımladığı ve Yunus Emre'nin şiirlerinden hareketle onun ad koyma geleneğimizdeki yerini irdeleyen sosyal içerikli bir yazı da mevcuttur (Yılmaz 2001).

Dergide, *Yunus Divan'*ını inceleyen, değerlendiren, eleştiren ve Fransızca'ya yapılan çevirilerini konu edinen çalışma sayısı dokuzdur. Bu çalışmalar Cahit Öztelli (Öztelli 1954), İhsan Akay (Akay 1962), Muzaffer Uyguner (Uyguner 1963), Hikmet İlaydın (İlaydın 1973), Nevzat Gözaydın (Gözaydın 1991), Nail Tan (Tan 1998 ve 1999), Nurullah Çetin (Çetin 1991) ve Mustafa Argunşah (Argunşah 1993) tarafından yayımlanmışlardır.

**1032**

Yunus'un dili ve üslubu, şiirlerinde kullandığı Türkçenin gücü ve Azerbaycan Türkçesindeki yansımaları ise Tuncer Gülensoy (Gülensoy 1991), Cem Dilçin (Dilçin 1992) ve A. Zakiroğlu Abdullayev (Abdullayev 1991) tarafından birer yazıda işlenmiştir.

*Türk Dili* dergisinde *Dede Korkut Oğuznâmeleri* ve Yunus Emre'nin şiirleri dışında Eski Anadolu Türkçesinin tarihî kaynaklarını konu edinen on yedi yazı daha yayımlanmıştır. Bunları şöylece ortaya koyabiliriz:

Şeyhi'nin *Hüsrev ü Şirin'*ile ilgili Faruk Kadri Timurtaş (Timurtaş 1953) ve Orhan Şaik Gökyay (Gökyay 1965) birer yazı yayımlamışlardır. Ayrıca Timurtaş'ın Şeyhi'ye ait olduğu belirtilen bir tıp eseri hakkında da bir değerlendirme yazısı bulunmaktadır (Timurtaş 1955).

Âşık Paşa'nın *Garipnâme*, *Fakrnâme* ve *Vasf-ı Hâl* adlı mesnevilerini konu edinen ve Erol Ülgen ile Abdülkadir Karahan (Karahan 1953) tarafından kaleme alınmış olan iki yazı yayımlanmıştır. Bunlardan Erol Ülgen tarafından yazılmış olan *Garipnâme* ile ilgilidir ve eser hakkında Kemal Yavuz'la yapılmış bir söyleşi metnidir (Ülgen 2000).

Dergide Ahmed-i Dâ'î'nin eserleri ile onun Farsça-Türkçe sözlüğü hakkında Faruk Kadri Timurtaş (Timurtaş 1954) ve Kenan Akyüz (Akyüz 1954)



tarafından yayımlanmış iki yazı mevcuttur.

Abdülkadir Karahan'ın (Karahana 1954) ve Necla Pekolcay'ın (Pekolcay 1954) Süleyman Çelebi'nin mevlidinin nüshalarını tanıttığı yazı, Talat Tekin'in Sultan Veled'in Türkçe manzumeleri (Tekin 1959) ve Orhan Şaik Gökyay'ın (Gökyay 1975) ve Hasibe Mazioğlu'nun (Mazioğlu 1975) Ahmet Fakih'in eseri olan *Kitâbu Evsâf-ı Mesâcidi'sh-Şerife* hakkındaki değerlendirmeleri de Eski Anadolu Türkçesi'nin kaynak eserleriyle ilgili olarak *Türk Dili* dergisinde yayımlanmış çalışmalar arasındadır.

Bunlara ek olarak *Kabusnâme* ile ilgili Zeynep Korkmaz'a (Korkmaz 1967), Enver Naci Gökşen'e (Gökşen 1967) ve Aydın Oy'a (Oy 1958) ait olmak üzere üç yazı vardır. Hasibe Mazioğlu'nun Mevlana'nın Türkçe şiirlerini tanıttığı çalışması (Mazioğlu 2007) ve Zafer Önler'in *Müntehab-ı Şifa*'da geçen bitki adlarını incelediği makalesi de bu dönemin kaynak eserleri hakkında yazılmış olan yayımlardandır (Önler 1986).

Osmanlı Türkçesi gerek yayıldığı coğrafya gerekse de edebî alanda sergilediği çeşitlenmeler bakımından tam bir imparatorluk dilidir. *Türk Dili* dergisinde bu duruma bağlı olarak Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış çalışmalarda da içerik bakımından bir dallanma söz konusudur. Yayımlanmış toplam makale sayısı altmış birdir. Bu çalışmalara göz gezdirildiğinde Osmanlı edebiyatının önemli şahsiyetleriyle ilgili çalışmalarda çoklukla ayrıntıya girildiği, daha çok eser ve metin incelemelerinin yapıldığı görülmektedir. Diğer çalışmalar ise, dergide bu konuda yayımlanmış yazıların önemli bir kısmını teşkil etmekte olup çoklukla eser ve onun nezdinde müellifini tanıtmaya veya eserin varsa neşrini değerlendirme amaçlı olarak kaleme alınmışlardır. Bunlara ek olarak belli bir konuda seri hâlinde yayımlanmış makaleler de mevcuttur.

Konuya bu temelde baktığımızda eserleri hakkında birden fazla çalışma yapılmış olan önemli şahsiyetlerin başında Baki, Fuzuli, Nabi, Nedim, Evliya Çelebi vb. gelmektedir. Baki'yle ilgili Agah Sırrı Levend (Levend 1953), Orhan Şaik Gökyay (Gökyay 1987), Sabahattin Küçük (Küçük 1987) ve Kerime Üstünova'nın (Üstünova 2000) yazdığı dört; Fuzuli hakkında divanını ve diğer eserlerini inceleyen, onun şiirlerini irdeleyen; dil, içerik, şekil ve üslup bakımından başka şahsiyetlerin eserleriyle ve şiirleriyle karşılaştıran on sekiz; Evliya Çelebi ve *Seyhatnâmesi* hakkında ikisi Ali Berat Alptekin'e (Alptekin 2001 ve 2007), ikisi Orhan Şaik Gökyay'a (Gökyay 1966 ve 1973) ait olmak üzere toplam yedi; Nabi hakkında Abdülkadir Karahan imzalı bir (Karahana 1953-II); Nedim hak-

kında ise Hasibe Mazıoğlu (Mazıoğlu 1956), Hikmet İlaydın (İlaydın 1974-II) ve Hikmet Dizdaroğlu (Dizdaroğlu 1958) tarafından yazılmış biri tanıtma olmak üzere üç yazı yayımlanmıştır.

Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınmış eserleri, müelliflerini tanıtma veya eserin neşrini değerlendirme amacını güderek yayımlanmış yazı sayısı yirmi sekizdir. Bu yazılarda değerlendirilen eserler ve konular şunlardır: Ahmed Rızvan'ın *İskendernâme'si* (Levend 1951), Hakanî'nin *Kırk Hadis'i* (Karahan 1953-III), *İbn-i Melek Sözlüğü* (Dizdaroğlu 1957), Cem Sultan'ın *Cemşid ü Hurşid'i* (Öztelli 1972), Hacı Ali'nin *Baytarnâme'si* (Öztelli 1965 III), Şeyh Mehmet Çelebi'nin iki divanı (Seçmen 1967), Gazalî'nin *Cernâmesi* (Levend 1970), Necati Bey'in divanı (Gökyay 1973-II), Seydi Ali Reis'in *Mir'atü'l-Memâlik'i* (Gökyay 1976), Nailî'nin divanı (Kutluk 1976), Türkçe Sadi ve Hafız çevirileri (Olgun 1978), Mu'îdî'nin *Miftâhu't-Teşbih'i* (Erünsal 1984), Hayâlî Bey'in yayımlanmamış gazelleri (Küçük 1984), Abdülkerim bin Şeyh Mûsâ'nın *Makâlât-ı Seyyid Hârûn'u* (Uğurlu 1994), Kirdecî Ali'nin *Kesik Baş Destanı* (Elçin 1995), Kastamonulu Nihânî ve divanı (Yakşı 1995), İshak bin Murad'ın *Edviye-i Müfred'e'si* (Özçelik 1996), İsmail-i Ankaravî'nin *Minhâcu'l-Fukarâ'sı* (Duru 1997), Şâhidî İbrahim Dede'nin *Gülşen-i Vahdet'i* (Açık 1997), Mesîhî'nin divanı (Açık-göz 1997), Abdürrahim-i Rûmî ve Abdürrahim-i Karahisarî'nin *'İşk-nâme'*leri (Ağış 1998), Sinan Paşa'nın *Tezkiretü'l-Evliyâ'sı* (Argunşah 1988), Şükrî-i Bitlisî'nin *Selim-nâme'si* (Aydın 1998), Selânikli Es'ad'ın divanı (Sarı 1998), Şemsî Paşa'nın *Cevâhirü'l-Kelimât'ı* (Akkaya 1999), Bergamalı Kadri'nin *Müeyyiretü'l-Ulûm'u* (Gülsevin 1990), Abdurrahman Fevzi Efendi'nin *Mikyâsu'l-Lisân Kıstâsu'l-Beyân* adlı eseri (Erdem 1999) ve Lâtîfî'nin bilinmeyen bir eseri (Akyol 2001).

1034

Bu dönem eserlerinden belli bir konuyu ele alan ve seri hâlinde dergide yayımlanmış olan yazıların tamamı ise Agah Sırrı Levend'e aittir. Bu yazılarda Ahmed Rızvân (Levend 1952), Halife (Levend 1952-II), 'Örfî (Levend 1952-III) ve Lârendeli Hamdî'ye (Levend 1952-IV) ait Türkçe *Leyla vü Mecnun* mesnevileri tanıtılmaktadır.

### Sonuç

Türkçenin kaynak eserleriyle ilgili olarak *Türk Dili* dergisinde yayımlanmış çalışmaların toplam sayısı iki yüz otuzdur. Bu iki yüz otuz çalışmanın on beşi Orhun ve Uygur, elli altısı Karahanlı, altısı Harezmi-Kıpçak, on üçü Çağatay, yetmiş dokuzu Eski Anadolu, altmış biri ise Osmanlı Türkçesine ait kaynak eserler hakkında kaleme alınmışlardır. Yazılar, konu ve içerik bakımından

iyice incelendiğinde *Orhun Yazıtları*, *Divânü Lügati't-Türk*, *Kutadgu Bilig*, *Dede Korkut Oğuznâmeleri*, *Garipnâme*, *Türkçe Kur'an* çevirileri gibi Türk dilinin başyapıtları hakkında daha çok durulduğu dikkatlerden kaçmamaktadır.

### Kaynakça

- Abdullayev, E. Zakiroğlu (1991), "Değerlendirmeler: Yunus Emre ve Azerbaycan Dili", S: 480, 500-505.
- Açık, Nilgün (1997), "Değerlendirmeler: Şâhidî İbrahim Dede: Gülşen-i Vahdet (hzl. Numan Külekçi)", S: 551, 471-474.
- Açıköz, Nâmık (1997), "Mesîhî Divanı'nı Okurken [Mine Mengi]", S: 550, 322-331.
- Agış, Fazıl (1998), "Abdürrahim-i Rûmî ve Abdürrahim-i Karahisarî'nin 'Işk-Nâme'leri", S: 555, 249-252.
- Akalın, Ş. Halûk (2008), "Kâşgarlı Mahmud Bin Yaşında", S. 683, 479-483.
- Akant, Özlem (1997), "Değerlendirmeler: A. Melek Özyetgin: Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslûp İncelemesi (İnceleme, Metin, Tercüme, Notlar, Dizin, Tıpkıbasım)", S: 546, 613-618.
- Akay, İhsan (1962), "Yunus Emre'den Bir Çeviri Çevresinde", S: 126, 370-371.
- Akkaya, Mehmet (1999), "Şemsî Paşa'nın Cevâhirü'l Kelimât Adlı Sözlüğünde Mahallî Dil Anlayışı", S: 566, 149-153.
- Akyol, İbrahim Hakkı (2001), "Latîfî'nin Bilinmeyen Bir Eseri mi?", S: 596, 184-185.
- Akyüz, Kenan (1954), "Ahmed-i Dai'nin Bilinmeyen Bir Eseri", S: 33, 525-528.
- Alangu, Tahir (1953), "Dede Korkut Kitabı'nın İkinci Yazma Nüshası Üzerine", S: 24, 806-810.
- \_\_\_\_\_ (1954), "Türk Masallarında Yunan Etkileri ve Dede Korkut Kitabı Üzerine", S: 33, 540-544.
- Alptekin, Ali Berat (2001), "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Yağmur Duasıyla İlgili Bir Tören Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma", S: 596, 165-173.
- \_\_\_\_\_ (2007), "Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Nevruz", S: 663, 221-228.
- Altıntaş, Hayrani (1993), "Ahmed Yesevî Düşüncesinin Kur'anî Kaynakları", S: 504, 606-610.
- Alyılmaz, Cengiz, "Orhun Yazıtlarının Çözülmesinden Sonra Türkoloji'nin Gelişimi", S. 596, 136-139.
- Argunşah, Mustafa (1988), "Değerlendirmeler: Sinan Paşa: Tezkiretü'l- Evliyâ. Hazırlayan Emine Gürsoy- Naskali", S: 433, 50-54.
- \_\_\_\_\_ (1993), "Değerlendirmeler: Mustafa Tatçı: Yunus Emre Divanı II (Tenkitli Metin)", S: 493, 67-74.
- \_\_\_\_\_ (1998), "Değerlendirmeler: Dunghuang Mağarası'nda Bulunmuş Buddhacılağa İlişkin Uyurca El Yazması, İyi ve Kötü Prens Öyküsü (Metni

- düzenleyen, Fransızcaya çeviren ve yorumlayan: James Russel Hamilton, Türkçe çevri: Vedat Köken", S: 562, 349-353.
- Arslan, Fatih (2007), "Bireyselleşme Sürecinde Dirse Han Oğlu Buğaç", S: 666, 498-505
- Aycan, Enver (1953-I), "Nevai'nin Ferhad ve Şirin Mesnevisi'nin Konusu", S: 19, 417-421.
- \_\_\_\_\_ (1953-II), "Ölüm Yıldönümü Münasebetiyle: Nevai'nin Ferhad ve Şirin Mesnevisi'ne Dair", S: 17, 273-277.
- Aydın, Erhan (1997), "Orhun Yazıtlarında Hendiadyoinler", S. 544, 417-421.
- \_\_\_\_\_ (1998), "Değerlendirmeler: Mustafa Argunşah: Şükrî-i Bitlisi Selîm-nâme", S: 555, 258-260.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Orhun Yazıtlarındaki At İsimleri Üzerine", S. 587, 453-457.
- \_\_\_\_\_ (2003), "Orhon Bölgesindeki Kazı Çalışmaları Hakkında Düşünceler", S. 622, 554-556.
- \_\_\_\_\_ (2005), "Değerlendirmeler: Sartkoja Karcavbay: Orhon Muraları, 1. Kitap", S: 641, 464-466.
- Başgöz, İlhan (1960), "Dede Korkut'ta Yanlış Okunan Bazı Kelimeler [Muharrem Ergin]", S: 104, 442-444.
- Baydur, Suad Yakup (1951), "Evripides'in Alkestis'i-Dede Korkut'un Deli Duml'u", S: 1, 27-28.
- Bilge, Kilisli Rifat (1987), "Divanü Lügati't-Türk ve Emirî Efendi", S: 430, 182-199.
- Bilginer, Recep (1991), "Çağdaşımız Yunus Emre", S: 480, 406-417.
- Boltabayev, Hamidulla (2008), "Divanü Lügati't-Türk'teki Manzum Parçaların Edebî Sınıflandırması", S. 683, 565-568.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1966), "Dede Korkut Hikâyeleri'nde Cümle Yapısı", S: 183, 192-198.
- \_\_\_\_\_ (1968), "Dede Korkut Hikâyelerinde Sıfatlar ve Sıfat Takımları", S: 203, 523-527.
- Caferoğlu, Ahmet (1966), "Nevai'nin Türk Dilli Hamsesi", S: 173, 298-300.
- Cemiloğlu, İsmet (1998), "Dede Korkut'taki Bazı Cümlelerin Sentaks Bakımından Türkiye Türkçesi İle Mukayesesi", S: 556, 315-320.
- Çağatay, Saadet (1972), "Divanü Lügat-it Türk'te Bukuk", S: 253, 53-55.
- Çelik, Ejder (2008), "Kâşgarlı Mahmud", S. 676, 380-382.
- Çetin, Nurullah (1991) "Değerlendirmeler: Mustafa Tatçı: Yunus Emre Divanı, I İnceleme II Tenkitli Metin", S: 480, 480-482.
- Dilâçar, Agop (1966), "Nevai'nin Dil Anlayışı", S: 173, 301-303.
- \_\_\_\_\_ (1969), "Kutadgu Bilig'in 900.Yıldönümü (1069-1969) ve Balasagun'lu Yusuf", S: 211, 7-17.
- Dilaçar, Agop (1972), "Kâşgarlı Mahmud'un Kişiliği", S. 253, 20-23.
- Dilçin, Cem (1992) "Yunus Emre'nin Şiirlerinde Türkçenin Gücü", S: 487, 30-49.

- \_\_\_\_\_ (1993), "Ahmed-i Yesevî'nin Hikmetlerinde Sıra Cümleler", S: 504, 611-618.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1957), "İncelemeler: İbn-i Melek ve Sözlüğü", S: 74, 83-86.
- \_\_\_\_\_ (1958), "Nedimin Divan Şiirine Getirdiği Yenilik [Hasibe Mazıoğlu]", S: 76, 207-211.
- \_\_\_\_\_ (1966), "Nevaî'de Dil Bilinci", S: 173, 292-295.
- Dizdaroğlu, Hikmet (1972), "Bir Türk Hümanizmacısı ve Yapıtı [Agop Dilâçar: Kutadgu Bilig İncelemesi]", S: 250, 362-365.
- Durmaz, Ramazan (2007), "Dede Korkut Hikâyeleri'nde Geçen Bazı Sözcüklerin Kara Koyunlu Yörüklerinde Kullanımı", S: 666, 487-497.
- Duru, Necip Fazıl (1997), "Değerlendirmeler: İsmail-i Ankaravî, Minhâcu'l -Fukarâ (Fakirlerin Yolu), (hzl. Sadettin Ekici)", S: 548, 186-188.
- Ekrem, Erkin (1996), "Kültigin ve Bilge Kağan Anıtı Hakkındaki Çince Kaynaklar", S: 537, 255-271.
- Elçin, Şükrü (1995), "Kirdecî Ali'nin Kesik Baş Destanı", S: 517, 64-68.
- Enginün, İnci (1991), "Yunus Emre", S: 480, 440-443.
- Eraslan, Kemal (1986), "Çağatay Şiiri", S: 415-416-417, 564-717.
- \_\_\_\_\_ (1994), "Hoca Ahmed Yesevî'nin İslâma Karşı Görüşlere İtibar Etmemesi", S: 506, 120-123.
- Ercilasun, Ahmet Bican (1985), "Orhun Âbidelerinin Araştırılması ve Muhtevası", S: 399, 142-151.
- \_\_\_\_\_ (1995), "Kâşgarlı Mahmud'da -sa- / -se- Eki", S: 521, 449-455.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Dede Korkut Mirası", S: 578, 111-115.
- Eren, Hasan (1952), "Kitâb-ı Dede Korkut'un Yeni Yazması", S: 13, 3-4.
- \_\_\_\_\_ (1972), "Sovetskaya Tyurkologiya Dergisinin Divanü Lûgat-it-Türk Özel Sayısı", S: 253, 121-124.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Ananiasz Zajaczkowski Özel Bölümü: Ananiasz Zajaczkowski ve Kıpçakça Sözlükler Alanındaki Çalışmaları", S: 582, 564-573.
- Ergin, Muharrem (1954), "Dede Korkut Kitabı Hakkında", S: 29, 267-269.
- Erünsal, İsmail (1984), "Divan Şiirinde Kullanılan Teşbihlere Dair Bilinmeyen Bir Eser: Mu'îdî'nin Miftâhu't-teşbih'i", S: 392-393, 360-365.
- Gabain, A. von (1952), "Yabancı Dergilerde Türkçe Kitaplar Hakkında [Besim Atalay: Divanü Lûgat-it-Türk]", S: 9, 543-545.
- Gencan, Tahir Nejat (1972-I), "Divanü Lûgat-it Türk", S: 250, 304-309.
- \_\_\_\_\_ (1972-II), "Kâşgarlı Mahmut'un Öz Türkçeciliği", S: 249, 192-195.
- \_\_\_\_\_ (1972-III), "Divanü Lûgat-it-Türk'te Dil Kuralları", S: 253, 27-52.
- Genç, Reşat (1993), "Türklerde Dinî Tolerans ve Hoca Ahmed Yesevî", S: 504, 563-566.
- Gençboyacı, Melek (2008), "Ali Emirî Efendi ve Divanü Lûgati't-Türk", S: 683, 542-553.

- Gökşen, Enver Naci (1963), "Bugünkü Dille Dede Korkut [Orhan Şaik Gökyay]", S: 140, 458-459
- \_\_\_\_\_ (1967), "Kabusname [Orhan Şaik Gökyay; Mercimek Ahmet]", S: 188, 663-664
- Gökyay, Orhan Şaik (1963), "Tana Kaldık.. [Muharrem Ergin: Dede Korkut Kitabı II]", S: 145, 14-18.
- \_\_\_\_\_ (1965), "Dil: Yârence.. [Faruk Kadri Timurtaş: Şeyhî'nin Husrev ve Şirini]", S: 160, 348-350.
- \_\_\_\_\_ (1966), "Evliya Çelebi Seyahatnamesinde: Bir Sultanın Gerdek Gecesi", S: 173, 342-351.
- \_\_\_\_\_ (1968), "Dede Korkut Hikâyeleri ve Önemi", S: 207, 424-435.
- \_\_\_\_\_ (1972), "Divanü Lûgat-it-Türk ve Alp Er Tunga", S: 253, 56-60.
- \_\_\_\_\_ (1973), "Evliya Çelebi (1611-1682) Seyahatname", S: 258, 482-494.
- \_\_\_\_\_ (1973-II), "Okurken VI: Necati Bey Divanı [Mehmet Çavuşoğlu]", S: 263, 289-295.
- \_\_\_\_\_ (1975), "Okurken VIII: Güçlük Nerede? [Ahmet Fakih'in Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu'nca Yeniden Yayımlanan Kitâbu Evsâf-ı Mesâcidî's-Şerîfe Kitabı üzerine]", S: 289, 549-550
- \_\_\_\_\_ (1976), "Okurken IX: Mir'atü'l-Hatâyâ/Yanlıkların Gözğüsü [Günümüz Türkçesiyle Yayımlanan Şeydi Ali Reis'in Bir Yapıtı Üzerine]", S: 293, 68-72.
- \_\_\_\_\_ (1987), "Bakî'nin Bir Beyti Üzerine", S: 427, 12-14.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (1968), "Yunus Emre", S: 207, 376-384.
- Gözyayın, Nevzat (2008), "Kâşgarlı Mahmud ve Batı Dillerinin Eskiliği", S: 683, 491-498.
- Gülensoy, Tuncer (1991), "Değerlendirmeler: Yunus Emre'nin Şiirlerinde Dil ve Üslûp", S: 480, 493-499.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Kutadgu Bilig Bibliyografyası", S: 586, 371-377.
- Gülsevin, Güner (1990), "Bergamalı Kadri ve Eseri Üzerine", S: 461, 211-214.
- Güzel, Abdurrahman (1991), "Değerlendirmeler: Yunus Emre'de İnsan Kuramı", S: 480, 483-492
- \_\_\_\_\_ (1993), "Ahmed Yesevî'den Günümüz İnsanına Mesajlar", S: 504, 588-597.
- Hacıyeva, Naile (1994), "Rabguzî'nin Kıyasü'l-Enbiyâ Eserinin Bakü Yazması", S: 514, 292-295.
- \_\_\_\_\_ (1997), "Nasıreddin Rabguzî'nin Kıyasü'l-Enbiya Adlı Eserinde Semantik Arkaizmler", S: 542, 186-190
- Halıcı, Feyzi (1993), "Ahmed Yesevî'den Günümüz Şiirine", S: 504, 567-580.
- İlaydın, Hikmet (1972) "Divanla İlgili Bazı Gözlemler ve Düşünceler [Divanü Lûgat-it-Türk]", S: 253, 96-103.
- \_\_\_\_\_ (1974), "Yunus Şiiri İle İlgili Notlar I: Yeni Bir Yunus Divanı Dolayısıyla

- [Faruk K. Timurtaş'ın Hazırladığı]", S: 259, 12-25.
- \_\_\_\_\_ (1974-II), "Notlar [Nedim Divanında Bulunmayan Birkaç Şiir; Marubânname ve Moliere]", 268, 312-316.
- İleri, Canan (2007), "Divanü Lûgat-it Türk'te Geçen Mevye-Sebze Adları ve Türklerin Bunlardan Yararlanma Biçimleri", S. 669, 542-572.
- İnan, Abdülkadir (1952 II), "Eski Türkçe Üç Kuran Tercümesi", S: 6, 324-327.
- \_\_\_\_\_ (1952), "Yükneklî Edip Ahmed: Atebetü'l Hakayık", S: 5, 293-295.
- \_\_\_\_\_ (1952-III), "Eski Kuran Tercümelerinin Dili Meselesi-I", S: 7, 395-398.
- \_\_\_\_\_ (1952-IV), "Eski Kuran Tercümelerinin Dili Meselesi-II", S: 9, 510-512.
- \_\_\_\_\_ (1953), "Türklerin Yenisey Yazıtları (S. E. Malov)", S. 27, 123-124.
- \_\_\_\_\_ (1953-II), "Divanü Lûgat-it-Türk'te Datif Hali", S: 26, 80-81.
- İnayet, Alimcan (1994), "Kutadgu Bilig ile Çin Felsefesi Arasındaki İlişki Üzerine", S: 514, 284-290.
- Kabataş, Orhan (2002), "Divanü Lûgati't-Türk'ten Türkiye Türkçesine", S: 609, 642-657.
- Kaçalın, Mustafa S. (2008), "Divanü Lûgati't-Türk Üzerine Birkaç Söz", S. 683, 528-542.
- Kansu, Ceyhan Atıf (1971), "Anadolu Halk Tarihinde Yunus Emre", S: 240, 411-429.
- Karabacak, Esra (1994), "Değerlendirmeler: Gülden Sağol: Harezmi Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi Giriş, Metin, Sözlük ve Tıpkıbasım (1. Kısım: Giriş ve Metin) An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Kwarazm Turkish, Introduction, Text Glossary and Facsimile (Part I: Introduction and Text)", S: 516, 529-530.
- Karahan, Abdülkadir (1953), "Âşık Paşa'nın Fakr-nâme ve Vâsıf-ı hal Mesnevileri [Agâh Sırrı Levend]", S: 26, 95-97.
- \_\_\_\_\_ (1953-II), "Nabi'de İstanbul Sevgisi", S: 20, 567-570.
- \_\_\_\_\_ (1953-III), "Hakânî'nin Kırk Hadis Tercümesi", S: 16, 199-203.
- \_\_\_\_\_ (1954), "Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i [Ahmed Ateş]", S: 34, 613-616.
- Kaya, Nesrin (2002), "Boğaç Han Destanı'nın Metin Dil Bilimsel Yaklaşım ile Çözümlemesi", S: 607, 272-283.
- Kelly, James M. (1972), "Divanü Lûgat-it-Türk'ün Yeni Baskısı Üzerine", çev. Hasan Eren, S. 253, 104-109.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin (1963-I), "Dede-Korkut Oğuznâmeleri Alpları'nın Adıyla Anılan XVI. Yüzyıl Hıristiyanları", S: 143, 752-755.
- \_\_\_\_\_ (1963-II), "Dede-Korkut Oğuznâmeleri Arsaklılar Devleti Oğuzları'nın Destanlarıdır", S: 139, 363-369.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin (1966), "Türk Dilini Sevmek Bakımından Nevai'nin Yeri", S: 173, 306-316.
- Kocagöz, Samim (1972), "Divanü Lûgat-it-Türk ve Hocam Kilisli Rifat Bilge", S:

- 250, 319-322.
- Konukoğlu, Ayda Ertüm, "Okunuşunun 100. Yılı Dolayısıyla Göktürk Anıtları Toplantısı Yapıldı", S. 506, 159-160.
- Korkmaz, Zeynep (1967), "Kabusname'nin İkinci Basılışı Dolayısıyla [Orhan Şaik Gökyay; Mercimek Ahmet]", S: 188, 665-667.
- \_\_\_\_\_ (1972), "Kâşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi", S: 253, 3-19.
- \_\_\_\_\_ (1999), "Divanu Lûgatî't-Türk'ün Yazılışının 925. Yıl Dönümü Dolayısıyla: Oğuz Türkçesinin Tarihî Gelişme Süreçleri ve Divanu Lûgat-it Türk", S: 570, 459-470.
- \_\_\_\_\_ (2006), "Dede Korkut Hikâyelerinde İnsan ve Doğa", S: 657, 250-257.
- \_\_\_\_\_ (2008), "Kâşgarlı Mahmud ve Bilinçli Bir Ana Dili Sevgisi", S. 683, 483-491.
- Kuçkartay, İristay (1995), "Ali Şir Nevaî'nin Dil Dünyası", aktaran: Ertan Çevik, S: 522, 667-673.
- Kurgan, Şükrü (1972), "Divanü Lûgat-it Türk Üzerine", S. 253, 60-80.
- Kutluk, İbrahim (1976), "Naili ve Naili Divanı Üzerine", S: 301, 474-483.
- Küçük, Sabahattin (1984), "Hayâlî Bey'in Yayınlanmamış Gazelleri", S: 394, 418-421.
- \_\_\_\_\_ (1987), "Değerlendirmeler: Cevdet Kudret: Divan Şiirinde Üç Büyükler 2. Baki", S: 422, 116-125.
- Levend, Agâh Sırrı (1951), "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Ahmed Rızvân'ın İskender-nâmesi", S: 3, 143-151.
- \_\_\_\_\_ (1952), "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Ahmed Rızvan'ın Leylâ ve Mecnûn'u", S: 7, 389-394.
- \_\_\_\_\_ (1952-II), "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Halife'nin Leylâ ve Mecnûn'u", S: 8, 447-451.
- \_\_\_\_\_ (1952-III), "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Örfî'nin Leylâ ve Mecnûn'u", S: 12, 673-676.
- \_\_\_\_\_ (1952-IV), "Bilinmeyen Eski Eserlerimizden: Lârendeli Hamdi'nin Leylâ ve Mecnûn'u", S: 13, 12-17.
- \_\_\_\_\_ (1953), "Dil ve Edebiyat Üzerine: Açıklamalar [Baki'nin Mersiyesindeki içirdi kelimesi]", S: 24, 783-784.
- \_\_\_\_\_ (1966), "Ali Şir Nevaî", S: 173, 285-291.
- \_\_\_\_\_ (1969), "Yazılışının 900. Yıldönümünde Basından Yankılar: Kutadgu Bilig", S: 211, 1-6.
- \_\_\_\_\_ (1970), "Gazali (Deli Birader)'nin Cer-name'si", S: 224, 123-124.
- Mazioğlu, Hasibe (1956), "Nedim'in Bir Gazeli Üzerine", S: 58, 630-632.
- \_\_\_\_\_ (1975), "Güçlüğün Nerede Olduğu [Ahmet Fakih'in Yeniden Yayınlanan Yapıtı]", S: 290, 665-666.
- \_\_\_\_\_ (1991), "Yunus Emre 1991 Sevgi Yılı Dolayısıyla", S: 480, 401-405.



- \_\_\_\_\_ (1993), “Ahmed Yesevî'nin Anadolu'ya Attığı Ateşli Eğsi”, S: 504, 557-562
- \_\_\_\_\_ (2007), “Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Türkçe Şiirleri”, S: 672, 811-822.
- Musabaev, G. G. (1972), “Kâşgarlı Mahmut'un Yaşamı Üzerine Yeni Veriler”, S: 253, 110-121.
- Ocak, Ahmet Yaşar (1993), “Anadolu Süfiliğinde Ahmed-i Yesevî ve Yesevîlik”, S: 504, 581-587.
- Olgun, İbrahim (1972), “Kâşgarlı Mahmut'ta Türklük Bilinci”, S. 253, 81-87.
- \_\_\_\_\_ (1978), “Türkçe Sadi ve Hafız Çevirileri”, S: 322, 117-126.
- Oy, Aydın (1956), “Dede Korkut'ta Atasözleri-I”, S: 61, 39-41.
- \_\_\_\_\_ (1957), “Dede Korkut'ta Atasözleri-II”, S: 65, 266-272.
- \_\_\_\_\_ (1958), “Eski Eserlerden Taramalar: Kabusname'de Atasözleri”, S: 79, 347-351.
- \_\_\_\_\_ (1959-I), “Dede Korkut Kitabında Kahramanların Doğumları ve Çocukluk Devreleri”, S: 97, 26-28.
- \_\_\_\_\_ (1959-II), “Dede Korkut Kitabında Kahramanların Ad Almaları”, S: 99, 150-152.
- \_\_\_\_\_ (1960-I), “Dede Korkut Kitabında Kahramanların Aile Hayatları”, S: 102, 286-288.
- \_\_\_\_\_ (1960-II), “Dede Korkut Kitabında Kahramanların Evlenmeleri”, S: 105, 460-462.
- \_\_\_\_\_ (1960-III), Dede Korkut Kitabında Kahramanların Toplumsal Hayatları, S: 101, 240-242
- \_\_\_\_\_ (1960-IV), “Dede Korkut Kitabı'nda Ölüm Karşısında Kahramanlar”, S: 107, 574-576.
- \_\_\_\_\_ (1960-V), “Dede Korkut Kitabı'nda Yas-Ölüm Törenleri”, S: 108, 638-640.
- Ölmez, Mehmet (2008), “Divanü Lugatî't-Türk'teki Atasözleri”, S. 683, 525-528.
- Önler, Zafer (1986), “Hacı Paşa'nın Müntehâb-ı Şifâ Adlı Eserinde Geçen Bitki Adları Üzerine”, S: 413, 403-406.
- \_\_\_\_\_ (1993), “Kutadgu Bilig'de Ekçek Kelimesi Üzerine”, S: 497, 342-344
- Özçelik, Sadettin (1996), “Edviye-i Müfrede'nin Bilinmeyen Bir Nüshası, S: 530, 337-338.
- Özkırmı, Atilla (1972), “Kâşgarlı'ya Göre Türklerde Askerlik”, S: 253, 87-96.
- Öztelli, Cahit (1954), “Yunus Emre Divanı [Burhan Toprak]”, S: 37, 45- 49.
- \_\_\_\_\_ (1958), “Dede Korkut Kitabı [Muharrem Ergin]”, S: 82, 523-526.
- \_\_\_\_\_ (1965-I), “Edebiyat Tarihi: Yunus Emre Dolayısıyla Barak Baba-Taptuk Emre”, S: 167, 732-735.
- \_\_\_\_\_ (1965-II), “Yunus Emre ve Şikârî Tarihi”, S: 165, 618-622.
- \_\_\_\_\_ (1965-III), “On Beşinci Yüzyılda Yazılmış Bir Baytarname'nin Giriş Bölümü”, S: 168, 784-789

- \_\_\_\_\_ (1972), "Cem Sultan'ın Yeni Bulunan Cemşid ü Hurşid Mesnevisi", S: 248, 124-128.
- Öztelli, Cahit (1974), "Dedem Korkut [Adnan Binyazar]", S: 270, 534-536.
- Pekolcay, Necla (1954), "Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inin Nüshaları", S: 30, 319-322
- Saadet Çağatay (1975), "Eski Uygarca Üzerine Yeni Bir Bilimsel Yayın [Das Uigurische İnsadisütra: Semih Tezcan]", S. 283, 312-313.
- Sakaoğlu, Saim (1991). Yunus Emre'nin İki Dünyası: Sevgi ve Bilim, S: 480, 444-458.
- \_\_\_\_\_ (2008), "Kâşgarlı Mahmud ve Eseri Üzerine Notlar", S. 683, 498-525.
- \_\_\_\_\_ (2009), "Dede Korkut Kitabı'nın Giriş bölümü Üzerine Bazı Görüşler", S. 696, 737-749.
- Sarı, Mehmet (1998), "Selânikli Esad Divanı'nın Bilinmeyen Bir Nüshası", S: 558, 557-561.
- Savran, Hülya (2008), "Hasan Basri Çantay'ın Divanü Lugatı't-Türk Çeviri Denemesi", S. 683, 553-565.
- Seçmen, Hüseyin (1967), "Şeyh Mehmet Çelebi'nin İki Divanı", S: 189, 722-726.
- Sertkaya, Osman Fikri (1985), "Dede Korkut Kitabı'ndaki Manzum Parçalarda Dörtlük Türü ve Hece Vezni var mı?", S: 406, 155-163.
- \_\_\_\_\_ (2008), "Doğumunun 1000. Yıl Dönümünde Kâşgarlı Mahmud ve Divanı Lugatı't-Türk Bilgi Şöleni", S. 684, 631-647.
- Sev, Gülsel (2004), "Divanü Lûgat'it Türk'te İkillemeler", S: 634, 497-510.
- Şahin, Hatice (1997), "Kutadgu Bilig'de Şimdiki Zaman", S: 545, 464-471.
- Şavk, Ülkü Çelik (2001), "Değerlendirmeler: Mevlâna Sekkâkî Divanı, Hazırlayan: Kemal Eraslan", S: 591, 354-355.
- Şen, Mesut (2003), "Tepegöz Hikâyesi ile Polyphemos Efsanesi Arasındaki Anlayış Farkı", S: 618, 602-611.
- \_\_\_\_\_ (2001-I), "Köl Tigin ve Bilge Kağan Yazıtlarında Geçen bükli Sözcüğü Üzerine", S. 595, 55-60.
- \_\_\_\_\_ (2001-II), "Anlam İyileşmesi ve Kötüleşmesine Divan u Lûgatı't Türk Merkezli Örnekler", S: 591, 268-275.
- Tan, Nail (1991), "Değerlendirmeler: Yunus Emre ve Konuşma Geleneği", S: 480, 506-510.
- \_\_\_\_\_ (1998), "Yaş Destanları ve Yunus Emre'nin Bir Şiiri Üzerine", S: 561, 226-232.
- \_\_\_\_\_ (1999), "Yunus Emre'nin Söz Şiirine, Hatâyî Nazire Yazmış Olabilir Mi?", S: 571, 634-636.
- Tatçı, Mustafa (1991), "Değerlendirmeler: Bir Yunus Emre Takipçisi: Bursalı Âşık Yunus", S: 480, 511-520.
- Tekin, Talât (1957-I), "Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I", S. 67, 372-374.

- \_\_\_\_\_ (1957-II), "Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine II", S. 68, 423-426.
- \_\_\_\_\_ (1959), "Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri [Mecdut Mansuroğlu]", S: 88, 233-235.
- \_\_\_\_\_ (1984), "Kitâb-ı Dede Korkut'ta Yeni Düzeltmeler", S: 385, 26-29.
- \_\_\_\_\_ (1986-I), "İslâm Öncesi Türk Şiiri", S. 409, 3-42.
- \_\_\_\_\_ (1986-II), "Karahanlı Dönemi Türk Şiiri", S. 409, 81-157.
- Tezcan-Aksu, Belgin (2006), "Türk Diline Gönül Verenler: Ali Şir Nevayi", S: 654, 574-576.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1953), "Şeyhî'nin Husrev ve Şirin'i Üzerine Notlar, S: 25, 18-21.
- \_\_\_\_\_ (1954), "Ahmed-î Dâ'î ve Eserlerinin Türk Dili ve Edebiyatındaki yeri [İsmaîl Hikmet Ertaylan]", S: 31, 426-430.
- \_\_\_\_\_ (1955), "Edebiyat Tarihi: Şeyhî'nin Tıp Konusunda Eseri", S: 42, 340-343
- \_\_\_\_\_ (1966), "Ali Şir Nevai'de Türklük Duygusu", S: 173, 304-305.
- Toparlı, Recep (1998), "Sultan İbrahim'in Ölümü Üzerine Hârezmi Hâfız'ın Yazdığı Mersiye", S: 559, 26-40.
- Tören, Hatice (1996), "Nevâyî'nin Sedd-i İskenderî Adlı Eserinde Tabiat Tasvirleri", S: 529, 30-47.
- Tural, Sadık Kemal (1998), "Dede Korkut Destanlarında Aile", S: 553, 8-12.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Dede Korkut Kelimeleri Üzerine", S: 577, 3-8.
- Türkan, Kadriye (2004), "Dede Korkut Hikâyelerinden Hareketle Edebî Metinlerde Nikap Sorunu", S: 635, 718-724.
- Uğurlu, Mustafa (1994), "Değerlendirmeler: Cemâl Kurnaz: Abdülkerim bin Şeyh Mûsâ, Makâlât-ı Seyyid Hârûn", S: 510, 498-501.
- Yuguner, Muzaffer (1963), "Yunus Emre Fransızca'da", S: 147, 204-206.
- Ülgen, Erol (2000), "Âşık Paşa ve Garipname Üzerine Kemal Yavuz ile Söyleşi", S: 579, 249-258.
- Ünver, İsmail (1993), "Ahmed-i Yesevî'nin Anadolu'daki Etkileri Üzerine", S: 504, 598-605.
- Üstüner, Ahat (1999), "Boğaç Han Hikâyesinde Cümlelerin Yapısı", S: 576, 1077-1085.
- Üstünova, Kerime (1998-I), "Dede Korkut Destanlarında İki Sözlüklü Yüklemeler", S: 554, 140-146.
- \_\_\_\_\_ (1998-II), "Dede Korkut Destanlarında Aralıklı İkişlemeler", S: 557, . 464-470.
- \_\_\_\_\_ (2000), "Bâkî'nin Şiir Dilinde Türkçe Unsurlar", S: 586, 379-388.
- Yakşı, Ayhan (1995), "Kastamonulu Nihânî ve Divanından Örnekler", S: 520, 415-420.
- Yılmaz, Yaşar (2001), "Ad Koyma Geleneğimizde Yunus Emre", S: 600, 930-939.